

છંદ પરિચય

- છંદનું સૂત્ર = ય,મા,તા,રા,જ,ભા,ન,સ,લ,ગા
- U = લઘુ = ૧
- - = ગુરુ = ૨

અક્ષરમેળ છંદ

૧. શિખરિણી = ય,મ,ન,સ,ભ,લગા - ૧૭ અક્ષર
૨. મંદાકાન્તા = મ,ભ,ન,ત,ત,ગાગા - ૧૭ અક્ષર
૩. પૃથ્વી = જ,સ,જ,સ,ય,લગા - ૧૭ અક્ષર
૪. હરિણી = ન,સ,મ,ર,સ,લગા - ૧૭ અક્ષર
૫. શાલિની = મ,ન,ત,ગાગા - ૧૧ અક્ષર
૬. ઈન્દ્રવજા = ત,ત,જ,ગાગા - ૧૧ અક્ષર
૭. ઉપેન્દ્રવજા = જ,ત,જ,ગાગા - ૧૧ અક્ષર
૮. ઉપજાતિ = ઈન્દ્રવજા + ઉપેન્દ્રવજા - ૨૨ અક્ષર
૯. વંશસ્થ = જ,ત,જ,ર - ૧૨ અક્ષર
૧૦. ઈન્દ્રાવંશા = ત,ત,જ,ર - ૧૨ અક્ષર
૧૧. ત્રોટક = સ,સ,સ,સ - ૧૨ અક્ષર
૧૨. ભુજંગી = ય,ય,ય,ય - ૧૨ અક્ષર
૧૩. વસંતતિલકા = ત,ભ,જ,જ,ગાગા - ૧૪ અક્ષર
૧૪. માલિની = ન,ન,મ,ય,ય - ૧૫ અક્ષર
૧૫. શાદૂલવિકીડિત = મ,સ,જ,સ,ત,ત,ગા - ૧૯ અક્ષર
૧૬. સઘરા = મ,ર,ભ,ન,ય,ય,ય - ૨૧ અક્ષર
૧૭. મનહર = ૩૧ અક્ષર
૧૮. અનુષ્ટુપ = ૩૨ અક્ષર

માત્રામેળ છંદ

૧. ચોપાઈ = ૧૫ માત્રા + ૧૫ માત્રા
લાંબા જોડે ટૂંકો જાય, મરે નહીં તો માંદો થાય.
૨. દોહરો = ૧૩ + ૧૧ = ૨૪ માત્રા
દીપકના બે દીકરા, કાજળ ને અજવાશ.
૩. હરિગીત = ૨૮ માત્રા
જ્યાં જ્યાં નજર મારી ઠરે, યાદી ભરી ત્યાં આપની.
૪. સવૈયા = ૩૧ અથવા ૩૨ માત્રા
એ ઉપકાર ગણી ઈશ્વરનો હરખ હવે તું હિન્દુસ્તાન.
૫. ઝૂલણા = ૩૭ માત્રા
જાગને જાદવા કૃષ્ણ ગોવાળિયા;
તુજ વિના ધેનમાં કોણ જાશે.